

ВІДГУК

**офіційного опонента канд. філол. наук, доц. В.В. Катернюк
на дисертацію Пособчук О.О. «Структурні особливості прийменникових
еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах», подану
на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук із
спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство**

Актуальність рецензованої роботи зумовлена тим, що прийменники як граматичний клас слів постійно перебувають в центрі уваги мовознавчих досліджень через неоднозначність самої лінгвістичної сутності цієї одиниці мови. Попри всю широту теоретичного і лексикографічного опрацювання прийменників в різних мовах, залишається необхідність системного встановлення закономірностей поповнення прийменникових систем у мовах індоєвропейської сім'ї, зумовлена тим, що прийменники в цих мовах належать до найдинамічніших типів службових одиниць, які активно поповнюються новими утвореннями.

Об'єктом дисертаційної праці є структура прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах, предмет дослідження становлять закономірності утворення і функціонування прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах.

Дисертація Пособчук О.О. виконувалася в рамках комплексної наукової теми кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» «Лексика та граматики мовних систем: діячість і сучасний стан» (державний реєстраційний номер в УкрІНТЕІ 0110U007377).

Засади генеративної лінгвістики та теорія граматикизації, які слугують методологічною базою роботи, а також значний обсяг дослідженого матеріалу (загальна кількість проаналізованих одиниць становить 463 прийменникові еквіваленти слова (близько 12 000 контекстів),

зокрема в українській мові – 152, у німецькій – 159, в іспанській – 152) забезпечують високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у ній уперше здійснено комплексний аналіз структурних особливостей одиниць проміжних рівнів, зокрема прийменникових еквівалентів слова у мовах трьох різних груп індоєвропейської сім'ї (слов'янської, германської та романської) у динамічній синхронії, визначено дистинктивні ознаки їхньої форми вираження, змодельовано структуру прийменникових еквівалентів слова, запропоновано класифікацію аналізованих одиниць на основі їхніх структурних характеристик і встановлено закономірності утворення прийменникових еквівалентів слова у досліджуваних мовах.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що комплексне вивчення емпіричного матеріалу із застосуванням підходу динамічної синхронії дозволило сформулювати міжмовні узагальнення щодо структури окремого класу одиниць проміжних рівнів мовної системи і перебігу препозиціоналізаційних процесів у мовах трьох різних груп індоєвропейської сім'ї, що є внеском у загальну теорію проміжних рівнів мовних систем.

Практична цінність дисертації полягає у тому, що її висновки та результати можуть бути використані при підготовці курсів із загального мовознавства, перекладознавства, курсів «Проміжні рівні мовної системи», «Лексикологія сучасної української літературної мови», «Лексикологія німецької мови», «Лексикологія іспанської мови», а також у науково-дослідницькій роботі студентів і аспірантів. Фактичний матеріал може слугувати джерелом для укладання лексикографічних праць, зокрема українсько-німецько-іспанського словника еквівалентів слова.

Структура роботи логічна, включає в себе перелік умовних позначень, вступ, три розділи із висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Основні положення роботи висвітлені у 14 публікаціях, із них 5 – наукові статті у фахових виданнях, які входять до переліку фахових видань, акредитованих ДАК України, 1 – в іноземному виданні, а також у п'яти тезах доповідей за матеріалами наукових конференцій.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади вивчення прийменникових еквівалентів слова як одиниць проміжних рівнів» висвітлено та проаналізовано теоретичні підходи до вивчення прийменникових ЕС як одиниць проміжних рівнів мовної системи, описано методику аналізу прийменникових ЕС української, німецької та іспанської мов шляхом їх моделювання; обґрунтовано пріоритетність дослідження форми вираження прийменникових ЕС.

У другому розділі «Структурні особливості двокомпонентних прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах» проаналізовано синтаксичну подільність двокомпонентних прийменникових ЕС, змодельовано і проаналізовано структуру двокомпонентних прийменникових ЕС в українській, німецькій та іспанській мовах; побудовано та описано базові моделі та моделі з віялоподібним розщепленням структури, утворені від українських, німецьких та іспанських двокомпонентних прийменникових ЕС. Визначено основні тенденції та продуктивність певних структурних моделей у трьох досліджуваних мовах.

У третьому розділі «Структурні особливості мультикомпонентних прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах» змодельовано та проаналізовано структуру мультикомпонентних прийменникових ЕС в українській, німецькій та іспанській мовах; побудовано та описано моделі з ланцюговим розгортанням структури та моделі комбінованого типу, утворені на базі українських, німецьких та іспанських багатокрокових прийменникових ЕС. Установлено частотність окремих структурних особливостей прийменникових ЕС зазначених моделей у трьох досліджуваних мовах, здійснено зіставлення за кількісними та якісними показниками.

Таким чином, ми можемо сказати, що головна мета дослідження (з'ясувати особливості структури прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах) досягнута, а оригінальність та самостійність підтверджується отриманими результатами.

Однак, після ознайомлення з дисертацією Пособчук О.О. у нас виникли деякі побажання та зауваження:

1. Робочий термін «прийменниковий еквівалент слова» видається нам дещо непрозорим або скоріше надлишковим. Чому б не використати такі варіанти як, наприклад, «еквівалент прийменника» або «прийменникова конструкція»?
2. Демонструючи схеми глибинної структури досліджуваних одиниць, дисертантка в теоретичному розділі не приділяє достатньо уваги використанню методів та прийомів дослідження в рамках генеративної граматики, які сама в практичних розділах застосовує.
3. На нашу думку, доречним було б більш детально розглянути семантичний аспект досліджуваних одиниць, оскільки ті ж глибинні структури розглядають з урахуванням значення, і прийменникові еквіваленти слова відрізняються саме своєю семантичною цілісністю, тобто зміни у глибинній синтаксичній структурі напряму пов'язані з семантичними зрушеннями у словосполученні.
4. Нам здається, що в роботі занадто багато додатків: зокрема два словники – німецько-український та іспансько-український, які можна було або надрукувати окремо, або ж представити матеріал в таблиці в алфавітному порядку. Таблиці з додатку Б, можливо, варто було б перенести в текст для більшої наочності наведених у них підрахунків.

Однак, наведені побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації Пособчук О.О., завершеного дослідження, в якому отримані нові науково обґрунтовані дані. Вважаю, що робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 24.07.2013 р., №567 щодо кандидатських дисертацій, а її авторка
Пособчук Оксана Олександрівна, заслуговує на присудження наукового
ступеня кандидата філологічних наук із спеціальності 10.02.15 – загальне
мовознавство.

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології
Гуманітарного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
30.03.2016 р.

